

H+ en clau feminista: ¿Transformar per deconstruir o deconstruir per transformar?

quaderndelesidees.press/h-en-clau-feminista-transformar-per-deconstruir-o-deconstruir-per-transformar/

May 12, 2019

Fotografia de Zita Vehil.

Hi ha qui concep el transhumanisme com una fantasia de ciència-ficció; molts consideren que és una profanació del cos i la naturalesa humana; sovint se sosté que és la continuació lògica d'un liberalisme que ja no diferencia entre el tenir i el ser; mentre que alguns defensen aferrissadament que és el corrent més radical de l'humanisme i consideren que, precisament per això, ha d'anar necessàriament lligat a una justícia retributiva i a una moralitat altruista.

En qualsevol cas, si les tesis transhumanistes es fan efectives, els trets que tradicionalment s'han considerat característiques diferencials de la dona i l'home, en un sentit estadísticament homogeni, ja no haurien d'alinejar-se en dos sexes binaris en correspondència amb dos gèneres també binaris. Això podria significar que la humanitat deixaria de classificar-se en dones i homes com dues categories condicionants, definitòries i definitives. Tenint aquest horitzó present, no és d'estranyar que en l'escena política actual alguns col·lectius transgènere o *queer* (també anomenat no-binari, fent referència a les persones que s'identifiquen amb un gènere que no és ni el masculí ni el femení) hagin trobat sinergies amb el transhumanisme. De fet, algunes veus rellevants en el moviment transhumanista han defensat que el futur de l'ésser humà implica necessàriament la superació del gènere binari i estàtic tal com el coneixem. Altrament dit, que la posthumanitat serà postgènere.

Tot i així, des de diversos corrents del feminisme s'ha manifestat una notòria desconfiança o rebuig cap al transhumanisme. El seu parentiu amb el liberalisme econòmic n'ha estat un dels motius, així com les tendències neoludistes o tecnofòbiques que impregnen a voltes l'imaginari col·lectiu i que es materialitzen en una negació dels grans canvis en l'*status quo*, particularment si impliquen la modificació o, fins i tot, la supressió del cos. No obstant això, també hi ha feministes tecnoutòpiques

contemporànies que defensen els potencials emancipadors de la tecnologia i consideren que podrien materialitzar-se a través del transhumanisme. De fet, el 1985 la biòloga i filòsofa Donna Haraway va publicar l'assaig *Manifest per a cíborgs: ciència, tecnologia i feminisme socialista a finals del segle XX*, en el qual afirmava que era precisament en la frontera erosiva entre els éssers humans i les màquines, i entre dones i màquines en particular, on es podria trobar l'alliberament dels binarismes patriarcals.

Algunes crítiques apuntades des del feminisme envers el transhumanisme diuen que aquest corrent interessa i s'estudia principalment des d'esferes on predominen els homes blancs de classe alta i cisgènere (individus que s'identifiquen amb el gènere amb què han nascut, és a dir, amb la identitat, comportament o rol considerat apropiat al sexe de naixement). S'argumenta que aquests preconditionants poden actuar com a biaixos i el transhumanisme podria acabar esdevenint un catalitzador de les actuals discriminacions que existeixen per raó de gènere, orientació sexual, classe social, ètnia, raça i capacitats, entre d'altres.

La hipòtesi central que condiciona aquest debat és que si segueix existint un biaix masculí a la ciència, una concentració piramidal del coneixement i dels recursos, una desigualtat social i econòmica de caire estructural i una manca d'abordatge de les discriminacions en un sentit interseccional, difícilment podrem parlar d'una transformació de l'ésser humà que no comporti una lògica excloent i una reproducció dels privilegis actuals. És pertinent preguntar-se, per tant, de quina manera el transhumanisme pot erigir-se com a eina de canvi per revertir tals discriminacions i oferir un pont pacífic cap a un futur igualitari i inclusiu. En aquesta línia, corrents tecnoprogressistes, com el transhumanisme democràtic defensat pel sociòleg James Hughes, han apostat obertament per un marc de promoció dels drets humans (i de no humans), especialment en benefici de les persones en situació de més vulnerabilitat, així com per la construcció d'un sistema democràtic global, d'una renda bàsica i d'una seguretat social universal, i per la provisió d'accés a la tecnologia en països en vies de desenvolupament. D'altres, simplement segueixen defensant la utopia tecnològica a esquenes de la utopia social.

El cert és que el sexe i els atributs físics s'han associat culturalment a una sèrie de rols socials i estereotips que condicionen el desenvolupament de l'individu i, actualment, la tecnologia no ha servit per suprimir-los. L'increment progressiu de les operacions estètiques i el fet que la mamoplàstia d'augment sigui actualment la cirurgia plàstica més realitzada, és un exemple de com la tecnologia facilita la reproducció dels canons de bellesa normatius i estereotipats per raó de gènere. Des del transhumanisme més liberal, malgrat que no sigui aquest el seu principal focus, es defensa que aquestes pràctiques confereixen la capacitat de modelar el cos segons la pròpia voluntat. En contraposició a això, des del feminisme s'argumenta que s'incentiven els mandats culturals i capitalistes del model hegemònic de feminitat i masculinitat i el cos passa a ser un producte de mercantilització. Hem d'aprendre, doncs, a viure amb el que ja som i

tenim, i rebutjar els complexos derivats d'una societat estereotipada? O, al contrari, hem d'aprofitar els avenços que ofereix la ciència per tal que el nostre cos sigui un fidel reflex dels nostres desitjos, independentment de quin sigui el seu origen?

Imatge de Patxi Ocio i Casamartina.

Tot i que, potser, l'error d'aproximació és creure que encara som a temps d'aturar aquesta simbiosi entre l'ésser humà i la tecnologia. La societat transhumana, especialment en el nord global, ja no és una idea de futur —utòpic o distòpic—, sinó un contínuum en un context altament tecnificat. No sorprèn ningú que els països amb un elevat índex de desenvolupament humà (IDH) presentin indicadors de millora física i mental dels seus habitants, en bona part gràcies a les manifestacions de la ciència i la tecnologia per cobrir les necessitats humanes en matèria de salut, medi ambient, educació i cultura. A dia d'avui, quan parlem de drets sexuals advoquem per mètodes anticonceptius, avortament, fecundació in vitro i cirurgies de reassignació sexual. Alhora, discutim sobre «ventres de lloguer» o «nadons a la carta» evidenciant com de tensa és la conciliació entre la ciència i la moralitat. Potser en poques dècades es podran gestar els fills fora de l'úter matern o concebre fills biològics amb dos pares del mateix sexe. Fins i tot llavors seguirem pensant que la transhumanitat és una qüestió de futur i no de present?

S'estigui o no d'acord amb els principis de les idees transhumanistes, és difícil negar que ja fa molt de temps que empenyem els límits establerts per la naturalesa de la mà de la ciència i la tecnologia. És per això que caldria tractar de respondre col·lectivament els nous coneixements científics com a qüestió política primordial. I mentre viatgem frenèticament cap a un futur on la tecnologia esdevé una part cada cop més imprescindible de nosaltres, no hem de perdre de vista el condicionant principal: mil milions de persones encara no tenen accés a l'electricitat i s'espera que 674 milions continuïn sense aquest subministrament el 2030. Potser ja va sent hora d'aconseguir que no només l'«home» i no només «una classe d'homes» siguin la mesura de totes les coses. Únicament així podrà haver-hi humanitat en la posthumanitat.

